

ЧАЗАК ОТЧЕДУ — ЧУГААЛАЖЫЫШКЫНДА

ТР-ниң Чазааның долу составы 2001 чылдың Чазак Отчедун чонга таньштырар дээш аъттанган. Чер-черге оларны канчаар уткааныл? Ол дугайын кожууннарда бистиң штаттан дашкаар корреспондентилеривис мынчаар дыңнадыш турар.

Улуг-хемчилер "4" салган

Улуг-Хем кожуунга Тыва Республиканың Чазааның Отчедун Өөредилге яамызының сайыды П.А.Морозов баштаан Чазак кижигүннери суурларга, организацияларга таньштырылганы кылган, четвертге кожуун чергелиг түннелди үндүргөн. Улуг-хемчилер Чазактын ажылынга "4" демдекти салган. А бир ийи суур харын-даа "5"-ке үнелээн.

Би-Хем: казыыр демдектен ойталаан

Туранда ыяш ажыл-агый чери Чазактын эрткен чылгы отчедунга "багай" демдек салган, а бо чылгы отчетту "эки" деп көргөн. Кожуун чагыргазының даргазы В.Б.Хөвөнмейниң чугаазын езугаар алырга, аңаа ТР-ниң Президентизи Ш.Д.Ооржак чораан соонда, 101-пунктунан тургустунган, кожуун амыдыралының бүгү талаларын айыткан доктаалды хүлээп алган. Оларның хөйүн күүсеткен, арткаанарын күүседип турар. Бо чылын Чазак Сөөш болгаш Өөк суурларда "Би-Хем", "Саян" дээр бааза ажыл-агыйларны хөгжүдеринге дузалаар. "Би-Хем" ажыл-агыйның өрөзи 1 млн. рубль четкен, а "Саян" ажыл-агыйны өскээртен

башкалары-биле арбитраж судунда кириген. Ынчанмыже би-хемчилер Чазактын ажылынга "дөрт" демдекти салган.

Таңды: водка мафиязын кезедир

Таңды кожуунун бүгү суурларының база Балгазының чурттакчылары Чазакка хөй хомудалдыг турган-даа болза, хамаатыларның чыыштарынга күзөлдибиле чыгып, республиканың күүсекчи эрге-чагыргазының эрткен чылгы ажылын күтээр деп үнелээн. Мал оорларын, араганы меге арга-биле садып турарларны кезетпейн турары дээш, килеңээшкени олар илереткен.

Чаа кожуунун чону бедик үнелээн

Катап тургускан Тере-Хөл кожуунун төвү Кунгуртуг суурнуң чону Чазактын ажыл-чорудулганын идепкейли-биле чугаалажып көргөш, ону эки деп үнелээн. Олар эрткен чылын Чазак ажылынга "үш" демдекти салган турган.

Чыылганнар ТР-ниң Президентизи Ш.Д.Ооржакка болгаш Чазакка дуза көргүскени, чагырга статусун бедиткени дээш өөрүп четтиришкени протоколга онзалап айтырын негээш, ону чедип-даа алган. Тере-хөлчүлөр

ниң Чазакка эң кол күзели — Нарын — Качык — Кунгуртуг аразының оруун тудары, чаа бичии ГЭС-ти Балыктыг-Хемге тургузары болган.

Староверлер база негелделиг

Каа-Хем кожуунун чону Чазактын ажылын "дөрт" демдекбиле үнелээн. Кожуунун көдээ чону Ильинка суурда Соя хемге бичии ГЭС-ти, Бүрен-Аксынга Каа-Хемни кежир көвүрүг тударын дилээн. Бүрен-Хем, Кундустуг, Бояровка, Ильинка, Бүрен-Бай-Хаак, Авыйган, Сизим суурларның чону телевидениениң шынары багай бооп турарын, а "ТЫВА" КТРК-ның дамчыдылгаларын шуут көрбейн турарынга хомудап, күштүг ретрансляторну тургузарын дилээн.

Ак-Довурак ам-даа хөгжүүр

"Тыва даг-дүгү" комбинатты улам сайзырадыры чептүг. Чазактын төлээлери 30 ажыг бүдүрүлгө, организацияларга барып, отчетту таньштырган. Социал-экономиктиг бергелер турза-даа, комбинат тудуг бүдүрүлгези бооп артар. Орукчулар болгаш бажың тудар эргелел ол черге тууйбу, шифер, цемент бүдүрер угляныышкын-биле ажылдаар.

Ачы-дуза марафону

Аржаана Дагжынын амы-тыны кес кырында

Январь 16-да Улусчу чогаадылга бажыңыга Москва хоорайда Россияның 1 дугаар клиниктиг уруглар эмнелгезинде чыдар Кызыл хоорайның 15 дугаар лицейиниң 6-гы классчызы Аржаана Дагжынын кес кырында келген амы-тынын камгалаары-биле ачы-дуза марафонун эрттирген.

Бичии Аржаана — ада-иези Владимир Доржуевич, Валентина Шыдыраевна Дагжыларның ийи дугаар уруу. Өг-бүлениң улуг огу — Томск хоорайның эмчи университетиниң студентизи. Аржаана чажындан-на сонургак, эрес чаңыг болгаш янзы-бүрү чинчилерден угулзалыг уран кылыглар кылып, даараныр, аргыттарынагы ынак 1 класстан 6 класска чедир чүглө 4-5 демдектерге өөренип келген. Ол чүглө өөренири-биле кызыгаарланмай, янзы-бүрү бөлгүмнерже барып турган. Вячеслав Донгактын удуртканы «Эдегей» танцы бөлүүнүң киржикчизи.

2000 чылдың декабрьда бичии Аржаана хенертен аарып эгелээн. Кызылдың уруглар эмнелгезинге каш удаа чытканының түннелинде, коргунчуг диагноз: лейкоз азы хан рагы деп аарыг бары илереттинген. Тывага эмнеттинмес болганындан ада-иези аарыг уруун Москвага эмнедир дээш, чаңгыс өрээл бажыңын садыпкан, өг-бүлө шупту Москвада келгеш, уруун эмнедип турар. Химиотерапияның 6-гы чадазын эртсе-даа, Аржаананың амы-тыны айылда. Оон амы-тынын 30 муң доллар азы 900 муң рубль өртектиг нарын кезишкын камгалар болур. Өг-бүлениң бажыңының өртээ колдуунда-ла орук өртөөнчө чарыттына берген. Уруун сегидип алыр дээш, ада-ие кызып, бүгү-ле аргаларны хереглеп турар. Аржаананың ачазы уруунун чыдар эмнелгезинде аар-саар ажылдар кылып, авазы санитаркалап, акызы Айдын

эмчи чоогунда япон ресторанда официантылап ажылдап турар. Өг-бүлө Аржаананың чыдар пансионатында чурттап турар. Аңаа кижжи бүрүзүн чурттаарын чөпшээрес, бүдүн Россиядан кандыг-даа аарыг-аржыкка таварышкан улус кээп турар, ынчалза-даа эмчилер Аржаананың ада-иезиниң уруу дээш бүгү-ле сеткили-биле кызып турарын көргөш, чөпшээрээн. Аңаа чурттаары база демей-ле өртектиг.

Амгы үеде Аржаана тускай палатада чыдар, оон чынынга аспыраары безин айыылдыг. Ол чуруттунарынга база ынак болгаш, бо-ла чуруттуна бээр. Чураан чуруктары колдуу-ла Тыва дугайында.

Эрес-шоваа кыстың кадыкшырак апарып, Тывазынга чанып келгеш, эш-өөрүнүн аразына ойнап-хөглөп, школазынга өөренирин күзээн эриг баарлыг, ак сеткилдиг чон зал долдур чыгып келген. ТР-ниң Дээди Хуралының Даргазы Ш.В.Караоол өг-бүлезиниң мурнундан 3 муң рубльди, ТР-ниң экономика сайыдының оралакчызы Д.Д.Монгуш 1000 рубльди, ИХЯ-ның хоочуну, пенсионер К.Д.Даржаа 3 муң рубльди, Кызыл хоорайның улус судунун шупту ажылдакчылары 18 ажыг муң рубльди, «Эдегей» танцы студиязы, Сүт-Хөл кожуун чагыргазы, Ак-Даш сумунун чагыргазы, чону, Барыин-Хемчик, Ак-Довурак хоорайның албан организациялары, Эрзин кожуун чагыргазы, чону, Чеди-Хөл кожуун чагыргазы, чону, Аржаананың башкылары, өөреникчи эштери, ада-иезиниң эш-өөрү, төрелдери Аржаананың эттине бээринге бүзүрөп, «Бодумда чок-даа болза, чонумда бар» деп үлегер домакты бадыткап, акша-биле дузалааннар. Ачы-дуза марафонунга чондан кирген өргүлдүң түнү 117 муң 767 рубль болган.

Нарын кезишкын Шагаа байырлалының бетинде болур. Ырак черде Тывазының дугайында чуруктар чуруп, чонун сактып, чаныксап турар Тываның бичии кызынга эвээш-биче-даа бол, дузаңарны көргүзеринерни диледивис.

Акшаңарны дараазында адресче чорудуп болур силер:

ИИН 7707083893. 044625225. p/c 30301810538000603811. k/c 3010181040000000225. Россияның ажалга банкызы, Донское ФОСБ 7813/01545. Валентина Шыдыраевна Дагжынын хууда агар саны 423018105388283705249
Алдыңай СААЯ.

ҮНЕЛЕЛДИ ЧОН БЭЭР

Эрткен чылын Тыва Республиканың үлетпүр бүдүрүлгө, тудуг, биче бүдүрүлгелер болгаш өске-даа организациялар багай эвес ажылдап, республиканың социал-экономиктиг хөгжүлдезинге чаа чүүлдер чедип алдынган. Ол талазы-биле ТР-ниң Чазааның Отчедунда тодаргай сандык үндөзүлгө тургаш, анализти берген. Бөгүн «Шынның» аалчызы, сөөлгү чылдарда багай эвес ажылдап келген республикада бир улуг бүдүрүлгениң удуртукчузу, ТР-ниң Дээди Хуралының депутаты, Тыва автоорук эргелелиниң начальниги Салчак-оол Саянович САНАА ТР-ниң Чазааның Отчедунга хамаарыштыр мээң салган айтырыларымга кысказы-биле харыылады.

— Бир талазында, Тыва Республиканың Дээди Хуралының депутаты болгай силер, ийи талазында, республикада эң хоочун, улуг бүдүрүлгениң удуртукчузу-дур силер, ТР-ниң Чазааның отчедунга хамаарыштыр бодалыңарны кысказы-биле чугаалап көрүнерем.

— Бо чылгы ТР-ниң Чазааның Отчеду багай эвес. Экономиканың бүгү адырларында чедип алган чүүлдер хөй, олар ылаңгыя үлетпүрге, тудугга хамааржы бээр. Мен Дээди Хуралдың депутаты кижжи болганымда, баш удур орта чааскаан үнелел бээр эргем чок. ТР-ниң Чазааның отчедун

баштай Дээди Хуралдың комитеттеринге адырлар аайы-биле сайгарып чугаалажыр. Орта бүгү талазы-биле анализти берип, түннелди үндүргөш, оон Дээди Хуралдың сессиязынга чугаалажыры-биле кириер.

Ниити Россияның деннелинде экономика быжыгып, чүгээртеп ораарының байдалы көстүп келген. Оон тодаргай чижээн бистиң республикадан безин көрүп болур. Федералдыг бюджеттин социал адырны акшаландыраары безин экижип орат. Үлетпүрге, тудугта болгаш өске-даа адырларга көрдүнгөн инвестиция акшазы долузу-биле келген болгай.

— Эрткен чылын Ты-

ваның орукчулары багай эвес ажылдаанын Чазак отчедунда демдеглээн болгай, ол талазы-биле тодаргай чугаалап көрүнерем, Салчак-оол Саянович.

— 2001 чылда Тываның орукчулары багай эвес ажылдааны шын. Борта мындыг санны чугаалап болур мен. Тус черниң орук фондунун бюджетин орулгалар болгаш чарыгдалдар-биле катай эрткен чылын 255,17 млн. рубльге күүсеттивис. Бо дээрге кайы-даа чылда турбаан көргүзүт болуп турар. Федералдыг бюджеттен 212,3 млн. рубльди алыр тургаш, долузу-биле алдывыс.

(Уланчызы 2-ги арында).

Тыва Республиканың Төп соңгулда комиссиязының ДОКТААЛДАРЫ

Чазак Даргазының албан-дужаалыга кандидат кылдыр Б.С. Шырапты депшиткен сонгукчуларның эгелекчи бөлүүн база ооң төлээлеттирген кижилерин бүрүткээр дугайында

2002 чылдың январь 15 № 83/350
Кызыл хоорай

«Тыва Республиканың Чазак Даргазының сонгулдаларының дугайында» Республиканың Хоойлузунун 14 болгаш 34 чүүлдеринге дүүштүр Тыва Республиканың Чазак Даргазының албан-дужаалыга кандидат кылдыр депшиткен, 1944 чылда төрүттүнген, Тыва Республиканың Тес-Хем кожуунунун чагырга даргазы, Тес-Хем кожуунунун Самагалдай суурда чурттап турар Биче-оол Сундуевич Шырапты, а ол ышкаш оон төлээттирген кижизин сонгукчуларның эгелекчи бөлүүнү бүрүткээринге сонгукчуларның эгелекчи бөлүүнү киригени документтерни көргөш, Тыва Республиканың Төп соңгулда комиссиязының **доктаадыры болза:**

1. Тыва Республиканың Чазак Даргазының албан-дужаалыга Биче-оол Сундуевич Шырапты депшиткен сонгукчуларның эгелекчи бөлүүн бүрүткээр.

2. Сонгукчуларның айыттыганын эгелекчи бөлүүнү төлээлеттирген кижизи Иван Семенович Седипти бүрүткээр.

3. Айыттыганын эгелекчи бөлүктүн төлээлеттирген кижизи И.С. Седипке доктааткан хевирин бүрүткел херечилелин бээр.

4. Бо доктаалды «Шын» болгаш «Тувинская правда» солуннарга парлаар.

Чазак Даргазының албан-дужаалыга В.К. Даржаны депшиткен сонгукчуларның эгелекчи бөлүүн болгаш ооң төлээлеттирген кижилерин бүрүткээр дугайында

2002 чылдың январь 15 № 83/351
Кызыл хоорай

«Тыва Республиканың Чазак Даргазының сонгулдаларының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунун 14 болгаш 34 чүүлдеринге дүүштүр Тыва Республиканың Чазак Даргазының албан-дужаалыга кандидат кылдыр депшиткен, 1989 чылда төрүттүнген, Суд департаментинин Тыва Республикада Эргелелинин начальниги, Кызыл хоорайда чурттап турар Вячеслав Кууларович Даржаны, а ол ышкаш ооң 10 кижизин төлээлеттирген кижилерин сонгукчуларның эгелекчи бөлүүнү бүрүткээринге сонгукчуларның эгелекчи бөлүүнү киригени документтерни көргөш, Тыва Республиканың Төп соңгулда комиссиязының **доктаадыры болза:**

1. Тыва Республиканың Чазак Даргазының албан-дужаалыга Вячеслав Кууларович Даржаны кандидат кылдыр депшиткен сонгукчуларның эгелекчи бөлүүн бүрүткээр.

2. Сонгукчуларның айыттыганын эгелекчи бөлүүнү төлээлеттирген дараазында кижилерни: Наважап Далдис Доржуевич, Согпа Кара Ким-ооловна, Ооржак Чодураа Маадыр-ооловна, Даржай Азиата Александровна, Лощева Татьяна Валентиновна, Седен-оол Саяна Биче-ооловна, Гольцова Ирина Геннадьевна, Тондувай Руфина Валерьевна, Даваа Айдынмаа Бүрбүлдеевна, Писарева Людмила Аркадьевна — оларны бүрүткээр.

3. Айыттыганын эгелекчи бөлүктүн төлээлеттирген кижилеринге доктааткан хевирин бүрүткел херечилелин бээр.

Тыва Республиканың Чазак Даргазының сонгулдаларының Кызыл хоорайга белеткээр болгаш эрттирер талазы-биле бүрүн эргелерни Төлээлекчилерин Кызыл хоорай хуралының депутаттарының катап сонгулдаларының талазы-

биле Кызыл хоорайның девискээр соңгулда комиссиязынга дагыр дугайында

2002 чылдың январь 15 № 83/356
Кызыл хоорай

Тыва Республиканың Чазак Даргазының албан-дужаалыга сонгулдаларны 2002 чылдың март 17-де эрттирери-биле холбаштыр «Россия Федерациязының хамаатыларының сонгуур эргелеринин кол магадылалдарының болгаш референдумга киржир эргелер дугайында» Федералдыг хоойлунун 21 чүүлүнүн 8 пунктузун езугаар база Төлээлекчилерин Кызыл хоорай хуралының депутаттарының катап сонгулдаларының талазы-биле Кызыл хоорайның девискээр соңгулда комиссиязының Төлээлекчилерин Кызыл хоорай хуралының даргазы-биле дугуруштунган дилээнге үндезилээш, Тыва Республиканың төп соңгулда комиссиязының **доктаадыры болза:**

1. Тыва Республиканың Чазак Даргазының сонгулдаларының Кызыл хоорайга белеткээр болгаш эрттирер талазы-биле бүрүн эргелерни Төлээлекчилерин Кызыл хоорай хуралының депутаттарының катап сонгулдаларының талазы-биле девискээр соңгулда комиссиязынга дагыр.

2. Бо доктаалды «Шын» болгаш «Тувинская правда» солуннарга парлаар.

2002 чылдың март 17-де Тыва Республиканың Чазак Даргазының сонгулдаларының талазы-биле девискээр соңгулда комиссияларын тургусканының түннелдеринин дугайында

2002 чылдың январь 15 № 83/357
Кызыл хоорай

«Тыва Республиканың Чазак Даргазының сонгулдаларының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунун 15 чүүлүнүн дүүштүр сонгулда каттыжышкынынарының, сонгулда блоктарының, сонгукчуларның чурттап, ажылдап, албан хаап, өөренип турар черлеринин аайы-биле хуралдарының, мурнуку составтын девискээр соңгулда комиссияларының саналдарына үндезилээш, Тыва Республикага 2002 чылдың январь 15-ке чедир Тыва Республиканың Чазак Даргазының сонгулдаларының талазы-биле девискээр соңгулда комиссияларын тургускан. Тыва Республиканың Төп соңгулда комиссиязының **доктаадыры болза:**

1. Төлээлекчилерин Ак-Довурак хоорай болгаш кожууннар хуралдарының шиитпирлерин езугаар дараазында 13 девискээр соңгулда комиссияларының составы бадылаттыганын дыннадыг кылдыр хүлээп алыр:

Ак-Довурак хоорайның девискээр соңгулда комиссиясы;

Бай-Тайга кожуунун девискээр соңгулда комиссиясы;

Барыш-Хемчик кожуунун девискээр соңгулда комиссиясы;

Чөөн-Хемчик кожуунун девискээр соңгулда комиссиясы;

Каа-Хем кожуунун девискээр соңгулда комиссиясы;

Кызыл кожуунун девискээр соңгулда комиссиясы;

Мөңгүн-Тайга кожуунун девискээр соңгулда комиссиясы;

Бии-Хем кожуунун девискээр соңгулда комиссиясы;

Сүт-Хөл кожуунун девискээр соңгулда комиссиясы;

Тес-Хем кожуунун девискээр соңгулда комиссиясы;

Тожу кожуунун девискээр соңгулда комиссиясы;

Улуг-Хем кожуунун девискээр соңгулда комиссиясы;

Чеди-Хөл кожуунун девискээр соңгулда комиссиясы.

2. «Тыва Республиканың Чазак Даргазының сонгулдаларының дугайында» Тыва

Республиканың Хоойлузунун 15 чүүлүнүн 4 пунктузунга дүүштүр Танды, Өвүр, Чаа-Хөл болгаш Эрзин кожууннарның девискээр соңгулда комиссияларының составтарын Тыва Республиканың Төп соңгулда комиссиязының 2002 чылдың январь 15-те №№83/353, 83/355, 83/354, 83/352 доктаалдарын езугаар тургускан.

3. Тыва Республиканың Төп соңгулда комиссиязының 2002 чылдың январь 15-те №83/356 доктаалын езугаар Тыва Республиканың Чазак Даргазының сонгулдаларын белеткээр болгаш эрттирер талазы-биле бүрүн эргелерни Төлээлекчилерин Кызыл хоорай хуралының депутаттарының катап сонгулдаларын белеткээр база эрттирер талазы-биле Кызыл хоорайның девискээр соңгулда комиссиязынга берген, ооң составын Тыва Республиканың Төп соңгулда комиссиязының 2001 чылдың декабрь 26-да № 80/339 доктаалын езугаар тургускан.

4. Тыва Республиканың Чазак Даргазының сонгулдаларының талазы-биле девискээр соңгулда комиссияларын тургузарын хоойлуда доктааткан хуусааларында болгаш соңгулда хоойлужулганынга дүүштүр чоруткан деп дыннадыг кылдыр хүлээп алыр.

5. Бо доктаалды «Шын» болгаш «Тувинская правда» республика солуннарынга парлаар.

Тыва Республиканың Чазак Даргазының сонгулдаларының белеткеленин болгаш эрттиреринин үезинде Тыва Республиканың Чазак Даргазының албан-дужаалыга кандидаттын бүзүреттирген кижилеринин, соңгулда комиссияларының чөвүлээр эргелиг кежигүннеринин, хайгааракчыларның эрге-байдалының болгаш ажыл-чорудулганын чурумунун дугайында Тайылбырлар дугайында

2002 чылдың январь 15 № 83/360
Кызыл хоорай

«Россия Федерациязының хамаатыларының сонгуур эргелеринин кол магадылалдарының болгаш референдумга киржир эргелер дугайында» Федералдыг хоойлунун 26 чүүлүнүн, а ол ышкаш «Тыва Республиканың Чазак Даргазының сонгулдаларының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунун 21, 43 чүүлдеринин болгаш 19 чүүлүнүн 14-19 пунктуларының негелделерин боттандырап сорулга-биле Тыва Республиканың Төп соңгулда комиссиязының **доктаадыры болза:**

1. Тыва Республиканың Чазак Даргазының сонгулдаларының белеткеленин болгаш эрттиреринин үезинде Тыва Республиканың Чазак Даргазының албан-дужаалыга кандидаттын бүзүреттирген кижилеринин, соңгулда комиссияларының чөвүлээр эргелиг кежигүннеринин, хайгааракчыларның эрге-байдалының болгаш ажыл-чорудулганын чурумунун дугайында Тайылбырларны бадылаар (кожуп каан).

2. Бо доктаалды «Шын» болгаш «Тувинская правда» республика солуннарынга парлаар.

2002 чылдың март 17-де болур Тыва Республиканың Чазак Даргазының сонгулдаларының үезинде хуусаа бетинде бадылаашкыны эрттиреринин чурумунун дугайында Тайылбырлар дугайында

2002 чылдың январь 15 № 83/361
Кызыл хоорай

«Тыва Республиканың Чазак Даргазының сонгулдаларының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунун 65 чүүлүнүн дүүштүр Тыва Республиканың Төп соң-

гулда комиссиязының **доктаадыры болза:**

1. 2002 чылдың март 17-де болур Тыва Республиканың Чазак Даргазының сонгулдаларының үезинде хуусаа бетинде бадылаашкыны эрттирер чурумунун дугайында Тайылбырларны база Тыва Республиканың Чазак Даргазының сонгулдаларының үезинде Тыва Республиканың чедери берге болгаш ырак черлерге хуусаа бетинде бадылаашкыны чорудар дугайында Тайылбырларны бадылаар (кожуп каан).

2. Девискээр болгаш участок соңгулда комиссиялары бадылаттыганын Тайылбырларга дүүштүр «Тыва Республиканың Чазак Даргазының сонгулдаларының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунун 68 чүүлүнүн негелделеринин күсселдезинге контрольду хандыраар.

3. Тыва Республиканың Чазак Даргазының сонгулдаларының үезинде хуусаа бетинде бадылаашкын эрттиреринин чурумунун дугайында Тайылбырларны «Шын» болгаш «Тувинская правда» республика солуннарынга парлаар.

2002 чылдың март 17-де болур Тыва Республиканың Чазак Даргазының сонгулдаларының эрттирер үеде сонгукчуларның даңзыларын девискээр болгаш участок соңгулда комиссияларының тургузарының база сонгукчуларның даңзылары-биле ажылдарының чурумунун чамдык айтырыгының талазы-биле Тайылбырлар дугайында

2002 чылдың январь 15 № 83/362
Кызыл хоорай

«Тыва Республиканың Чазак Даргазының сонгулдаларының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунун 26-28 чүүлдеринге дүүштүр Тыва Республиканың Төп соңгулда комиссиязының **доктаадыры болза:**

1. Сонгукчуларның даңзыларын девискээр болгаш участок соңгулда комиссияларының тургузарының чамдык айтырыгының талазы-биле Тайылбырларны база Тыва Республиканың Чазак Даргазының сонгулдаларын эрттирер үеде сонгукчуларның даңзылары-биле ажылдаарының чурумун бадылаар (кожуп каан).

2. Бо доктаалды «Шын» болгаш «Тувинская правда» республика солуннарынга парлаар.

Тыва Республиканың Чазак Даргазының сонгулдаларын белеткен база эрттирер турар үеде административтиг чурум үрээшкенин дугайында соңгулда комиссиязының тургузары протоколду тургузарының чурумунун болгаш хевиринин дугайында

2002 чылдың январь 15 № 83/363
Кызыл хоорай

«Тыва Республиканың Чазак Даргазының сонгулдаларының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунун 80 чүүлүнүн 2 пунктузунга дүүштүр административтиг чурум үрээшкенин дугайында протоколду тургузар эргени соңгулда комиссияларынга көргүзөр, Тыва Республиканың Төп соңгулда комиссиязының **доктаадыры болза:**

1. Тыва Республиканың Чазак Даргазының сонгулдаларын белеткен база эрттирер турар үеде чурум үрээшкенин дугайында соңгулда комиссиязының тургузары протоколду тургузар чурумунун болгаш хевиринин дугайында Тайылбырларны бадылаар (№ 1 база 2 капсырылгалар).

2. Бо доктаалды «Шын» болгаш «Тувинская правда» республика солуннарынга парлаар.

Тыва Республиканың Төп соңгулда комиссиязының даргазы Н.А. ОНДАР. Тыва Республиканың Төп соңгулда комиссиязының секретары Л.Ы. КАРА-САЛ.

ВЕСТИ.
07.15 "Селеста, всегда Селеста", т/с.
07.45 Православный календарь.
08.15 Экспертиза РТР.
08.30 Афиша.
08.40 Семейные новости.
09.15 Национальный доход.
09.20 Открытая таможня.
09.35 Экспертиза РТР.
09.50 ВЕСТИ — Москва.
10.15 "Жанна Д'Арк", х/ф.
11.05 Сам себе режиссер.
12.00 ВЕСТИ.
12.30 "Санта-Барбара".
13.30 Моя семья.
"ТЫВА"
14.30 НОВОСТИ.
14.40 Хөгжүмнүг байыр. Поздравления.
14.55 Коллаж.

РТР
15.00 ВЕСТИ.
15.30 "Крылья любви".
16.25 "Дикий ангел".
17.20 "Простые истины".
18.00 ВЕСТИ.
"ТЫВА"
18.30 ТЫВА ЧЕРДЕ. Медээлер. Барымдаа.
18.50 Школачы медээлер.
19.10 Шагаага билеткел.
19.30 ЦЕНТР АЗИИ. Новости. Криминальная хроника.
19.50 Коллаж.
РТР
20.00 "Титаник", т/с.
21.00 ВЕСТИ.
"ТЫВА"
21.35 Хөгжүмнүг байыр. Поздравления.

РТР
21.55 "Леди Бомж", т/с.
22.55 "Пуаро Агаты Кристи. Родоский треугольник", х/ф.
00.00 ВЕСТИ.
00.15 ВЕСТИ — Москва.
00.30 — 02.13 "Его звали Ворон", х/ф.
НТВ
07.00, 08.00 СЕГОДНЯ.
07.45, 08.35 Большие деньги.
07.55, 08.45 "Пять минут с Новожезовым".
08.15, 08.55 "Наши любимые животные".
08.20, 08.50 Карданный вал.
08.25 Впрок.
09.05 "Скорая помощь", т/с.
10.00 СЕГОДНЯ.
10.15 Алчность.
11.00 Дог-шоу "Я и моя собака".
11.45 Большие деньги.

12.00 СЕГОДНЯ.
12.15 "Наши любимые животные".
12.25 "Не стреляйте в белых лебедях", х/ф.
13.45 Впрок.
14.00 СЕГОДНЯ.
14.25 "Пленница любви", х/ф.
16.00 СЕГОДНЯ.
16.25 "Принцип Домино".
17.35 "Судьба резидента", х/ф.
19.00 Совершенно секретно. Информация к размышлению.
19.50 Криминал.
20.00 СЕГОДНЯ.
20.30 Профессия — репортер.
20.45 Премьера НТВ. Боевик "Отряд спасения".
22.40 Криминал.
23.00 СЕГОДНЯ.
23.35 Герой дня.
00.00 — 01.25 Гордон.

ТВЦ
10.00 Настроение.
12.50 Газетный дождь.
13.05 "Тихие страсти Магдалены".
14.05 Российские тайны.
14.30 Телемагазин.
15.00 СОБЫТИЯ. Время московское.
15.15 Петровка, 38.
15.25 "Дата".
16.25 "Петербургские тайны", т/с.
17.30 Деловая Москва.
18.00 СОБЫТИЯ. Время московское.
18.15 Премьера ТВЦ. Начало детективного сериала "Инспектор Кестер".
19.20 Экспо-новости.
19.30 Мультфильмы.
19.55 Путь к себе.
20.00 Регионы. Прямая речь.
20.30 "Команда на Марс".

21.00 СОБЫТИЯ. Время московское.
21.15 "Русские зимы в Ницце". Фильм 3-й.
21.45 Двойной портрет.
22.15 21-й кабинет.
22.55 "Без права на любовь".
23.40 Экспо-новости.
23.50 Пять минут деловой Москвы.
00.00 СОБЫТИЯ. Время моск.
00.45 "Самозванцы", т/с.
01.50 "Кремлевская принцесса". "Жизнь и судьба Светланы Аллилуевой". Фильмы 1-й и 2-й.
03.15 Времечко.
03.45 Петровка, 38.
04.00 СОБЫТИЯ. Время московское.
04.20 Ночной полет.
04.50 Открытый проект.
05.45 — 06.15 Синий троллейбус.

ЯНВАРЬ 25, ПЯТНИЦА

ОРТ
06.00 ДОБРОЕ УТРО.
09.00 НОВОСТИ.
09.15 "Земля любви", т/с.
10.10 Сам с усам.
10.40 Слабое звено.
11.35 "Непутевые заметки".
11.50 Библиомания.
12.00 НОВОСТИ.
12.15 Мелодрама "Короткие встречи".
13.45 "На темной стороне Луны", т/с. Заключительная серия.
15.00 НОВОСТИ.
15.15 "Вся псы попадают в рай", м/с.
15.40 Семь бед — один ответ.
16.00 "Граница. Таежный роман", т/с. Заключительная серия.
17.00 Большая стирка.
18.00 НОВОСТИ.
18.15 Однако.
18.30 Документальный детектив.
19.00 "Земля любви", т/с.
20.00 Поле Чудес.
21.00 ВРЕМЯ.
21.35 "Убойная сила".

"Службное соответствие".
22.40 "Секретные материалы", т/с.
23.30 Другое время.
00.25 — 02.05 "Тайны Бургундского двора", х/ф.
РТР
"ТЫВА"
06.50 НОВОСТИ. Погода. Коллаж.
07.50 МЕДЭЭЛЕР. Погода. Коллаж.
08.50 МЕДЭЭЛЕР. Агаар. Коллаж.
РТР
07.00, 08.00, 09.00, 10.00 ВЕСТИ.
07.15 "Селеста, всегда Селеста", т/с.
07.45 Православный календарь.
08.15 Экспертиза РТР.
08.30 Афиша.
08.40 Семейные новости.
09.15 Национальный доход.
09.20 Тысяча и один день.
09.35 Экспертиза РТР.
09.50 ВЕСТИ — Москва.
10.15 "Жанна Д'Арк", х/ф.
11.05 "Новая "Старая квартира".

12.00 ВЕСТИ.
12.30 "Санта-Барбара", т/с.
13.30 Моя семья.
"ТЫВА"
14.30 НОВОСТИ.
14.40 Хөгжүмнүг байыр. Поздравления.
14.55 Коллаж.
РТР
15.00 ВЕСТИ.
15.30 "Крылья любви", т/с.
16.25 "Дикий ангел", т/с.
17.20 "Простые истины", т/с.
18.00 ВЕСТИ.
"ТЫВА"
18.30 ТЫВА ЧЕРДЕ. Медээлер. Дувурел.
18.50 Стишки-малышки.
18.55 Плюс-минус.
19.10 Чурукчу болгаш шүлүкчү.
19.30 ЦЕНТР АЗИИ. Новости. Торговый ряд.
19.50 Коллаж.
РТР
20.00 "Автостоп", х/ф.
21.00 ВЕСТИ.
"ТЫВА"
21.35 Хөгжүмнүг байыр.

Поздравления.
РТР
21.55 "Леди Бомж", т/с.
22.55 "Волкодав", х/ф.
00.55 — 03.03 "Блэйд", х/ф.
НТВ
07.00, 08.00 СЕГОДНЯ.
07.45, 08.35 Большие деньги.
07.55, 08.45 Пять минут с Новожезовым.
08.15, 08.55 "Наши любимые животные".
08.20, 08.50 Карданный вал.
08.25 Впрок.
09.05 Вкусные истории.
09.20 Путешествие натуралиста.
10.00 СЕГОДНЯ.
10.15 Своя игра.
11.00 "Наши любимые животные".
11.10 Совершенно секретно. Информация к размышлению.
12.00 СЕГОДНЯ.
12.20 Комедия "Раз на раз не приходится".
13.45 Впрок.
14.00 СЕГОДНЯ.
14.20 Большие деньги.
14.30 Премьера НТВ. "Отряд спасения", х/ф.
16.00 СЕГОДНЯ.
16.25 Продолжение следует...
17.20 Пепси-чарт.
18.00 Внимание: розыск!
18.45 "У самого синего моря", х/ф.
20.00 СЕГОДНЯ.
20.30 Историческая комедия "Сказ про то, как царь Петр арапа женил".
22.20 Криминальная Россия. "Ростовские оборотни". 2-я серия.
23.00 СЕГОДНЯ.
23.35 Премьера НТВ. Фантастический триллер "Обмен телами".
01.55 — 02.30 Кома.
ТВЦ
10.00 Настроение.
12.50 Газетный дождь.
13.05 "Тихие страсти Магдалены", т/с.
14.05 Двойной портрет.
14.40 Телемагазин.
15.00 СОБЫТИЯ. Время московское.
15.15 Петровка, 38.
15.25 Дата.
16.25 "Петербургские тайны", т/с.

17.30 Деловая Москва.
18.00 СОБЫТИЯ. Время московское.
18.15 "Инспектор Кестер", т/с.
18.20 Путь к себе.
19.30 "Мир дикой природы".
20.00 Регионы. Прямая речь.
20.30 Идущие вперед.
21.00 СОБЫТИЯ. Время московское.
21.15 "Русские зимы в Ницце". Фильм 4-й.
21.45 "Горько!"
22.15 "Мода non-stop".
22.55 "Без права на любовь".
23.40 Путь к себе.
23.50 Пять минут деловой Москвы.
00.00 СОБЫТИЯ. Время московское.
00.35 "Самозванцы", т/с.
01.35 Детектив-шоу.
02.20 "Своя колея". Вечер памяти Владимира Высоцкого.
03.20 Времечко.
03.50 Петровка, 38.
04.05 СОБЫТИЯ. Время московское.
04.25 Русский век.
05.05 — 06.35 Мелодрама "Зал ожидания".

08.30 "Веселая семейка Твист", м/с.
09.00 "Сейлормун", м/с.
09.30 Первые лица.
10.00 "Черный пират", м/с.
10.30 Комедия "Грешник".
12.30 "Сегоднячко" за неделю. Дайджест.
13.30 Медицинское обозрение.
14.00 Час Дискавери.
15.00 Кино, кино, кино.
15.30 "Удивительные животные-4".
16.00 "Веселая семейка Твист", м/с.
16.30 "Сейлормун", м/с.
17.00 "Земля: последний конфликт", т/с.
18.00 Антология юмора.
19.00 "Советы от Тани".
19.25 "Женщина-полицейский".
20.30 "Непридуманные истории", т/с.
21.00 "Черный пират", м/с.
21.25 Глобальные новости.
21.30 Фильм-катастрофа "Вулкан".
23.55 Драма "Дедуля".
02.20 Глобальные новости.

ЯНВАРЬ 26, СУББОТА

ОРТ
06.55 Музыкальная комедия "Три дня в Москве".
08.00 НОВОСТИ.
08.10 "Незнайка на Луне", м/ф.
08.35 Слово пастыря.
08.50 КОАПП.
09.15 Играй, гармонь любимая!
09.50 Библиомания.
10.00 НОВОСТИ.
10.10 Смехопанорама.
10.45 Смак.
11.05 В мире животных.
11.45 Здоровье.
12.25 "Тайны отца Даулинга", т/с.
12.20 "Чтобы помнили...". Иннокентий Смоктуновский.
14.00 Крылья.
14.35 "Дисней-клуб". "Микки Маус и его друзья".
15.00 НОВОСТИ.
15.10 Футбол. Международный турнир. "Кубок чемпионов Содружества-2002". Полуфинал.
17.05 "Глаза цвета неба". Концерт Валерии.

18.00 НОВОСТИ.
18.15 "Шутка за шуткой". Евгений Петросян, Максим Галкин, Михаил Шифрин.
18.55 Кто хочет стать миллионером?
19.55 Последний герой. "Штормовое предупреждение".
21.00 ВРЕМЯ.
21.30 Боевик "Коррупционер".
23.25 Вестерн "Бутч Кэссиди и Сандэнс Кид".
01.20 — 02.50 "Последний кадр". Концерт групп "Сплин" и "Би-2".
РТР
07.40 Диалоги о рыбалке.
08.05 "Повелитель зверей", т/с.
09.00 Папа, мама, я — спортивная семья.
09.45 Телелутики.
10.10 Золотой ключ.
10.30 Здоровье и жизнь.
11.00 Почта РТР.
11.35 Доброе утро, страна!
12.10 Сто к одному.
13.00 "... о милости прошу", д/ф.
13.55 "Остров фантазий", т/с.
15.00 ВЕСТИ.

15.20 "Неподсуден", х/ф.
17.00 Биатлон. Кубок мира. Трансляция из Антверпена (Италия).
19.00 Моя семья.
19.55 Аншлаг.
21.00 ВЕСТИ.
21.25 Зеркало.
22.00 Фантастическая комедия "Охотники за привидениями".
00.05 Премьера "Азартные игры", х/ф.
02.00 — 02.58 Горячая десятка.
НТВ
06.25 "Беспокойное хозяйство", х/ф.
08.00 Улица Сезам.
08.30 Начало фантастико-приключенческого сериала "Зеркало, зеркало".
09.20 Без рецепта.
10.00 СЕГОДНЯ.
10.25 Криминал. "Чистосердечное признание".
10.55 Женский взгляд.
11.25 Квартальный вопрос.
12.00 СЕГОДНЯ.
12.15 Премьера НТВ. Детектив "Харпер — частный детектив".

14.15 Путешествия натуралиста.
14.45 Своя игра.
15.25 Профессия — репортер.
16.00 СЕГОДНЯ.
16.20 Продолжение следует...
17.10 Шоу Елены Степаненко.
18.00 Свобода слова.
19.25 Профессия — репортер.
20.00 СЕГОДНЯ.
20.25 Полицейская комедия "Кто есть кто".
22.30 Боевик "Русский Рэмбо (Дезертир)".
00.05 Эротическая мелодрама "Арс Аманди, или Искусство любви".
01.50 — 02.45 "Звездные врата", т/с.
ТВЦ
11.35 Свет твоей свечи.
12.05 "Отчего, почему?"
13.00 Мультфильмы.
13.45 Как вам это нравится?!
14.15 Наш сад.
14.30 В последнюю минуту.
15.00 СОБЫТИЯ. Утренний рейс.
15.15 Городское собрание.
15.50 Музыкальный фильм-сказка "Как Иванушка-дурачок за чудом ходил".

17.15 Мультфильм.
17.25 "Мир дикой природы", т/с.
18.00 СОБЫТИЯ. Время моск.
18.20 Денежный вопрос.
18.30 Мультфильм.
18.50 "На страже порядка", т/с.
20.40 "Магия". Театральная программа.
21.20 Антимония.
22.00 Мультфильмы.
22.25 Путь к себе.
22.30 "Портрет актрисы". Светлана Крючкова.
23.00 Начало драматического мини-сериала "Тайная жизнь Дорис Дюк".
00.00 Постскрипtum.
01.00 Полицейский боевик "Око за око".
03.05 СОБЫТИЯ. Время моск.
03.15 Хорошо, Бывков.
03.30 Мода non-stop.
04.00 "Поздний ужин".
04.15 Золотая фишка.
05.15 — 07.10 Мелодраматический триллер "Навеки моя".
ТНТ
08.00 Из жизни женщины. Дайджест.

08.30 "Веселая семейка Твист", м/с.
09.00 "Сейлормун", м/с.
09.30 Первые лица.
10.00 "Черный пират", м/с.
10.30 Комедия "Грешник".
12.30 "Сегоднячко" за неделю. Дайджест.
13.30 Медицинское обозрение.
14.00 Час Дискавери.
15.00 Кино, кино, кино.
15.30 "Удивительные животные-4".
16.00 "Веселая семейка Твист", м/с.
16.30 "Сейлормун", м/с.
17.00 "Земля: последний конфликт", т/с.
18.00 Антология юмора.
19.00 "Советы от Тани".
19.25 "Женщина-полицейский".
20.30 "Непридуманные истории", т/с.
21.00 "Черный пират", м/с.
21.25 Глобальные новости.
21.30 Фильм-катастрофа "Вулкан".
23.55 Драма "Дедуля".
02.20 Глобальные новости.

ЯНВАРЬ 27, ВОСКРЕСЕНЬЕ

ОРТ
06.55 "Три дня в Москве", х/ф.
08.00 НОВОСТИ.
08.20 Армейский магазин.
08.50 "Дисней-клуб". "Детишки джунглей".
09.15 Утренняя звезда.
10.00 Библиомания.
10.10 Непутевые заметки.
10.30 Пока все дома.
11.05 Документальный детектив.
11.35 Клуб путешественников.
12.15 "Тайны отца Даулинга", х/ф.
13.10 "Ералаш".
13.20 "Сам с усам".
13.50 Умницы и умники.
14.15 Сокровища Кремля.
14.35 Дисней-клуб. "Микки Маус и его друзья".
15.00 НОВОСТИ.
15.10 Фантастическая комедия

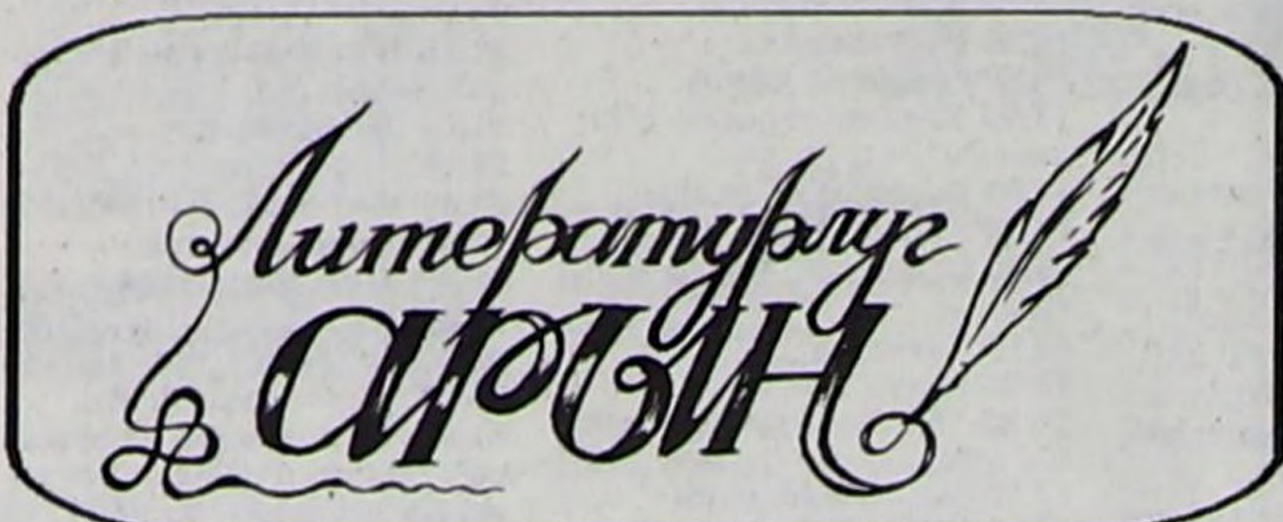
ди "Пришельцы: коридоры времени".
17.05 Живая природа. "Правда о горбатом ките".
18.00 НОВОСТИ.
18.15 "Ералаш".
18.25 Комедия "Улица полна неожиданностей".
19.45 Гангстерская драма "Крестный отец-III".
22.30 Времена.
23.45 — 01.50 Футбол. Международный турнир "Кубок чемпионов Содружества-2002". Финал.
РТР
07.35 Историческая драма "Огнем и мечом".
09.10 Телелутики.
09.35 Премьера. "Хронограф".
09.50 Русское лото.
10.40 "ТВ Бинго-шоу".
11.20 Доброе утро, страна!
11.50 Сам себе режиссер.
12.45 "Городок". Дайджест.
13.15 "... о милости прошу", д/ф.
РТР
07.35 Историческая драма "Огнем и мечом".
09.10 Телелутики.
09.35 Премьера. "Хронограф".
09.50 Русское лото.
10.40 "ТВ Бинго-шоу".
11.20 Доброе утро, страна!
11.50 Сам себе режиссер.
12.45 "Городок". Дайджест.
13.15 "... о милости прошу", д/ф.

14.10 Парламентский час.
15.00 ВЕСТИ.
15.20 Диалоги о животных.
16.20 Вокруг света.
17.20 Двенадцать подвигов Астерикса", м/с.
18.45 "Комиссар Рекс", т/с.
19.45 ТВ Бинго-новости.
19.50 "Аншлаг".
21.00 ВЕСТИ недели.
21.55 Фантастическая комедия "Охотники за привидениями-2".
00.00 "Филадельфия", х/ф.
02.10 "Твин Пикс", т/с.
03.10 — 04.08 Спорт за неделю.
НТВ
06.25 Музыкальная комедия "Сердца четырех".
08.00 Улица Сезам.
08.25 Пепси-чарт.
09.10 Ох, уж эти дети!
09.40 Вкусные истории.
10.00 СЕГОДНЯ.
10.35 Шоу Елены Степаненко.
11.25 Криминальная Россия. "Ростовские оборотни". 2-я

серия.
12.00 СЕГОДНЯ.
12.20 Детектив "Фаворит".
14.40 Служба спасения.
15.10 Своя игра.
16.00 СЕГОДНЯ.
16.20 Профессия — репортер.
16.50 Дог-шоу "Я и моя собака".
17.35 Женский взгляд.
18.15 Очная ставка.
18.45 Политический детектив "Черный квадрат".
21.00 Намедни.
22.00 Куклы.
22.30 Криминальная драма "Депрессия".
01.40 — 02.25 "Звездные врата", т/с.
ТВЦ
11.55 Отчего и почему?
13.00 Мультфильмы.
13.45 Полевая почта.
14.15 Лакомый кусочек.
14.30 Мультфильмы.
15.00 Московская неделя.
15.25 Деловая лихорадка.
15.40 Мультфильм.

15.55 21 кабинет.
16.25 "Приглашает Борис Ноткин". Людмила Нарусова.
16.55 Чемпионат России по хоккею. Суперлига. "Динамо" — "Спартак". В перерыве: СОБЫТИЯ. Время моск.
19.25 Мультфильмы.
19.45 Горько!
20.20 "Чисто английское убийство".
22.15 "Слушается дело", ток-шоу.
23.05 "Тайная жизнь Дорис Дюк", х/ф. Фильм 1-й. Часть 2-я.
00.00 Момент истины.
01.00 Авантюрная мелодрама "Поезд до Бруклина".
02.50 СОБЫТИЯ. Время московское.
03.00 Спортивный экспресс.
03.30 Деликатесы.
04.00 — 05.20 "Отели Метрополь — 100 лет".
ТНТ
08.00 Из жизни женщины.
08.30 "Веселая семейка

Твист".
09.00 "Сейлормун", м/с.
09.30 "Осколки времени", д/с.
10.00 "Черный пират", м/с.
10.30 "Вулкан", х/ф.
12.40 "Встреча с..." Наталья Сенчукова и Виктор Рыбин.
13.30 Хит-парад на ТНТ. Итоги.
14.00 Неизвестная планета.
14.30 "Дневники НЛО", д/с.
15.00 Первые лица.
15.30 "Осколки времени", д/с.
16.00 "Веселая семейка Твист", м/с.
16.30 "Сейлормун", м/с.
17.00 "Земля: последний конфликт".
18.00 Боевик "Головорез".
20.20 Музыкальная программа.
20.30 "Непридуманные истории", т/с.
21.00 "Черный пират", м/с.
21.25 "Глобальные новости".
21.30 "Боб и Маргарет", м/с.
22.00 Однажды вечером.
23.05 — 01.35 "Для тех, кому за полночь."

Чогаалчылар хуралы

2002 – ТЫВА ЧЕЧЕН ЧОГААЛ ЧЫЛЫ

Чоокта чаа Тываның Чогаалчылар эвилелиниң баштаар чериниң хуралы болуп эрткен. Аңаа Чогаалчылар эвилелиниң даргазы Ч.Ч.Куулар эрткен чылда кылып чоруткан ажылдарының отчедун берген болгаш амгы сорулгалары-биле допчу таныштырылганы кылган.

Чогаалчы Эдуард Мижит Москвага Россияның Чогаалчылар эвилелиниң баштаар чериниң пленумунга киржип чораанының дугайында дыннадыгны кылган. Россияның Чазаа орус дылдың реформазын хүлээп алыр талазы-биле ажыл чорудуп турарын чон МИЧ-тен билир. Россияның чогаалчылары чурт-туң бүгү-ле интеллигенциязы-биле демнежи, ук реформаның айыылдыын демдеглеп, улуг айтырыг көдүргөн. Чүге дээрге шак ыңдыг реформаны хүлээп алыр болза, элээн үе эрткенде, орус классиканың чогаалдарын (Пушкинниң, Толстойнуң болгаш өскелерниң-даа) кым-даа таптыг номчуп шыдавас апаар. Чогаал критиказы амгы үеде кошкак деңгелде. Колдуунда-ла чогаалчыларның юбилейлерин эрттирер, алгап-мактаар чорук-биле ажыл кызыгаарланып турар. Анык чогаалчыларны өөредир, деткир, доктаамал семинарлар-же чорудары чугула. Бурятия биле Тывадан аңгыда, Россияның барык бүгү регионнарда Чогаалчылар эвилелин чер-черлерниң президентилери, губернаторлары акшаландырып турар. Бо айтырыгларга хамаарыштыр Россияның Чогаалчылар эвилели база бир шийтпирни хүлээп алган. Ол чүл дээрге ба чылды анык чогаалчыларның чылы кылдыр чарлааны-дыр.

ТР-ниң Культура яамызының сайыдының оралакчызы Э.А.Данзын регионнар аразының литература харылзаазын күштелдирер, түрк дылдың хүнүн тургузар, авторнуң эргезин камгалап турар хоойлуну амыдыралга боттандырар дугайында санал-ошалың чугаалаан.

Чогаалчылар эвилелиниң баштаар чериниң даргазының оралакчызы А.А.Даржай чүве чугаалап тура, эрткен чылын авторларның элээн каш номнарны чырыкче үндүрер аргалыг болганын, оларның аразында Иргит Бадраның «Арзылаң Күдерек» деп романының ийги кезээн парлагаже дужааганын, оң оглу Игорь Иргиттиң кызымак чоруру-дур деп демдеглээн.

Бо чылын Ю.Ш.Кюнзегештин (75), Д.С.Кууларның (70), В.С.Эренчинниң (90), Д.Д.Сарыкайның (70), В.С.Серен-оолдун (60), К.М.Аракчааның (80), М.С.Эргептин (80), Т.Д.Кызыл-оолдун (70) болгаш өске-даа чогаалчыларның юбилейлери болур. Эң-не улуг юбилей – Тываның Чогаалчылар эвилелиниң тургустунганындан бээр 60 чыл ою.

Аңаа ам дораан белеткелдерни эгелээрин, үе эвээш артканын демдеглээн.

К.К.-Э.Кудажы тыва чогаалдың үндезилекчилери хөй-дүр, чүгле чаңгыс үндезилекчи – С.А.Сарыг-оол болур ужурлуг дээрзин саналдаан. С.А.Сарыг-оолдун тураскаалын Кызылдың төвүнге тургузарын сүмелээн.

Игорь Иргит биле Ч.Ч.Куулар Чаа чыл бетинде Новокузнецк, Кемерово хоорайларга четпишаан, шор аймак чонга аалдап барып чораан. Оларның чечен чогаалын сонуургап көргөн. Шорларның харылзаазын тургузар, шор улуска дузаны көргүзөр болза эки.

М.А.Хадахан «Улуг-Хем» сеткүүлдүн эрткен чылын үнген 4-кү номерин шыңгыы шүгүм-чүлээн. С.К.Токаның 100 харлаан юбилейинге тураскааткан орус дылда үнген ол номерни чурум-чыскаал чок, чечен чогаалга кандыг-даа хамаарылга чок чамдык авторларның бижээн чүүлдериң кирип каан болгаш шинар чок, частырыглары дыка хөй дээн.

Өөредилге яамызының чагыын езугаар Маадыр-оол Ховалыгның үндүргени «Писатели Тувы» деп фотоальбомун хуралдың киржикчилери база шүгүм-чүлээн. Дүвү-далаш-биле буу-хаа чыскаап кылган. Кандыг-даа система, классификация чок, чаңгыс-даа ном үндүрбээн, чогаалчы эвес кижилерниң фото-чуруктары кирген. Чогаалчыларның үндүргөн номнарының библиографиязы чок. Чүге ийи аңгы фотоальбом үндүргени билдинмес.

Хуралдың киржикчилеринге Ч.Ч.Куулар бүгү делегейиң чогаалчыларының форумунга киржип, Турцияга чедип чораанын сонуургадып дыңнаткан. Оң соонда хуралдың ажылының аайы-биле Тываның Чогаалчылар эвилелиниң уставын эде кылып чогаадыр, күрүне шаңналынга кириер чогаалдарны илередип тывар, Д.Бригадтың «Бистин аалдың кижилери» деп номун эрткен чылдың дээрэ ному деп санаар, 2002 чылды тыва чечен чогаалдың чылы кылыр деп саналдарны чугаалажып көргөн. Түңнелинде чогаалчылар 2002 чылда кылыр ажылдарының планын тургускан.

Белек-оол ООРЖАК.
Кызыл хоорай.

ОРУС ЧОННУҢ УЛУГ ШҮЛҮКЧҮЗҮ...

Бо эрткен 2001 чыл чечен чогаал делегейинде Некрасовтуң чылы деп чарлаттыңан турган. Некрасовтуң чылы дээни ужурлуг. Улуг орус шүлүкчү Николай Алексеевич Некрасовтуң төрүттүнгенинден бээр 180 чыл оюн бүгү чурт калбаа-биле демдегледип эрттирип, чечен сөстүң шылга-раңгай бижикчизинге болгаш чоннуң качыгдал, түрегделиниң ыраажызынга мөгөйиңиң дем-дээн илередип турары ол.

Некрасовту оң үезинде «чоннуң ыраажызы», «чоннуң түрегделиниң качыгданы» деп адап турган. Оң чогаалдарының өзек темазы – карачал чон. Чоннуң аар-берге амыдыралы, түредели оң чогаалдарында хөй-биле тодаргай көргүстүнгөн. Яды кижиниң чединмес амыдыралы, үениң берге чурумалы «Кестинмээн дилиндек», «Солдат иези Орина», «Уттундурган суур», «Арагачы», «Демир-орук», «Соок кызыл-думчук» дээш, оон-даа өске чогаалдарда илергей.

«Солдат иези Орина» деп шүлүкте чоннуң аар качыгдалын мындыг сөстөр-биле тодараткан: Ажыг-шүжүг дүп чок хем дег, Аажок терең, а сөстөр эвээш!..

Николай Некрасов чашкы үезинден чоннуң амыдыралының аар-бергезин караа-биле көрүп өскөн. Оң чашкы үези Волга хемниң унунга эрткен. Сибирь-же шөйлүп чоруткан чаңгыс улуг орук, демир-орук, оң чурттап турган сууру Грешневодан ырак эвеске турган. Волга унун дургаар баржалар, пароходтар

сөөрткен бурлактарның кээргенчиг овуру, демир-орукка Сибирь-же шөлүттүргеннерниң кыпсынчыг байдалы бичии Некрасовтуң кижги болуп хевирлеттинеринге, оң сагыш-сеткилин бедик, байлак кижизидеринге улуг черни ойнааны билдингир.

Некрасов боду армия офицери турган кижиниң өг-бүлезинге 1821 чылдың декабрь 17-де төрүттүнгөн. Бодунуң үезинде Ярославль гимназиязынга өөренип чораан. Он чеди харлыг тургаш, ук гимназияны дооспайнда, Петербургка чедип келген. Бурунгаар чүткүлдүг, чырык күзелдерлиг анык оолду улуг хоорай, хайымныг иш ынчаар кыйгыра берген. Ол чылдарда Николай Некрасов чогаал ажылынга бодун шенеп, ону сонуургай берген турган үези ол. Баштайгы номун «Күзелдер болгаш үннер» деп ат-биле чырыкче үндүрүп алган. Ол номун парладыр бетинде В.А.Жуковскийге ужурашкаш, көргүскөн. «Бир эвес бо номну чырыкче үндүрүп алыр болзуңза, сөөлүңде бодун хараадай бээр сен!» – деп, В.Жуковский чугаалаан. Шынап-ла, ном үнген соонда, Николай Некрасов бодунуң номунуң тиражын чок кылыр-биле хөделишкюннерни кылган. Баштайгы шүлүктери аажок кошкак болганын ол боду билип каан. Чүгле 1856 чылда Некрасов шүлүктериңиң езулуг номун чырыкче парладып үндүргөн. Ном кестүп кээри билек, оң дугайында эки үнелелдер хөй болган. И.С. Тургеневтин чугаазын алырга, Пушкин үезинден

бээр мындыг эки ном турбаан. Шак ынчаар баштайгы кошкак, хээрек шүлүктөрдүн бүгү чонга билдингир, чончу, шыырак чогаалдарлыг, чоннуң ынак шүлүкчүзү кылдыр өзүп, быйжып келген. Оң шак ыңдыг хөгжүлдезинге бодунуң кызымак күшажылы болгаш ол үеде оң чурттап турганы ниитилелде чогаалчы кижилер-биле кады ажылдажылга дузалаан. В.А.Жуковский, В.Г.Белинский, Н.А.Добролюбов, Ф.Достоевский, Г.В.Плеханов, Е.Салтыков-Щедрин, И.С.Тургенев болгаш өскелер-биле-даа Н.А.Некрасов кады-кожа ажылдап, чогаадып чораан. Пушкинниң үндезилеп тургузуп кааны «Современник» сеткүүлге эштери: И.И.Панаев, В.Г.Белинский — олар-биле кады ажылдай берген. Пушкинниң өлүрткениниң соонда, он чыл эрткенде, ол сеткүүл ам катап «дирлип», чаа аян, шынарлыг апарган. Аңаа парладып турган авторларның аразында И.А.Гончаров, Л.Н.Толстой, И.С.Тургенев, А.И.Герцен, Н.П.Огарев дээн ышкаш чечен сөстүң шылгарангай чогаалчылары турган. «Современникке»-даа, оң соонда ажылдааны «Отечественные записки» сеткүүлге-даа эки удурткучу, эки редактор чораан.

Николай Некрасовтуң көөр-жүдүлгезинге кажыдал сөстеринге Ф.Достоевский мынча дээн: «Бодунуң талантызы-биле Некрасов Пушкинден чавызавас!». Бо сөстөр ханы уткалыг. Мында Некрасов деп кымыл дээр (Уланчызы 7-ги арында).

Школачы

– Эжен-не бо, чоруп олур! Көк дээр, шиви арга, кумнар, Хөглүг эвес узун орук... Эй! Бээр олурувут, өңүк!

Чорук чораан садьгы кадай Чоос сунганын билир-ле мен.

Ал-боду хирлиг, кызыл-даван, Хөрээн хөөкүй дөңгүп шыпкан... А сен ыятпа-даа! Чүл бо ынчаш? Хөй алдарлыглар оруу-дур бо.

Ыдып хостаан хөдел сен бе, Азы, чүл мон?.. Чүү дээрлаан! Ындыг кончуг чаа эвейн-дир – Ажырбас сен, сүрээдеве!

Астыр хапта номуң бар-дыр. Сургуулдарың ол-дур, але... Ачаң сөөлүг көпеең чыггаш, Сурун оглу, сеңээ, берген.

Удатпайн школаа баргаш, Архангельск балыкчызы Угаанжаанын, улугжаанын Амгы бодун билип аар сен.

Каш көпеекти шавы куруая Хайырлаанын, шайлаар сен дээш,

Делегейде экилер хөй, Бир-ле кижги Москвага аппаар,

Дээди сургуул хүлээп аптар – Биез дүжүң ботганы бээр!

Оон сонгаар иш-ле арбын: Ажылдап бил, чүгле кортпа... Орус чурту, төрөөн чуртум, Артык ынаам аан, ханы.

Эскит-мирит, соок болгаш, Тамчыктыглар сузун баскан Эки болгаш өлчейлигни, Дамыр-хандан ынактарны –

Ажылчы чон ортузундан Алдарлыгны төрүп турар Ындыг бойдус хайыралдыг, Ындыг край ам-даа өлбээн! Очулгазы Ю.Кюнзегештин.

Кестинмээн дилиндек

Орай күс-даа дүжүп келди. Тааннар чанды. Оңган бүрү хадый берген, шөлдер куруг.

Күскү хатка дүжүр каксып кааптар дээштин Күжүр ээвис тарып, чажып кагган деп бе...

Куруг шөлде ам-даа кеспээн дилиндек чер Кударанчыг, кара чааскаан артып калды.

Эрткен салгын мындыг муңгак хары берген: – Эңер күжүр эге көңүс күш чок болган.

Күжүр сыптар сымзыранчып турган-даа дег: «Күскү хатты дыңнаарының чалгааранчыын,

Чүге чажып тараанын-даа боду билир, Чүгле чай чок, ажыл-чымыш бажын долган:

Чемгир арыг баштарывыс төгүлгүже Черге чедир доңгаңажыр халааданчыын!

Сагышсырап сырыннаар дээш тараачын эр Саргара-ла када берген – аш-чем чивес.

Дүнениң-не ужуп эртер өөр-өөр куштар Дүжүр савап, нугуп чип-чип баар-дырлар.

Кызып туруп мону тараан ийи холу Кыскашталган кымчы халаң болу берген.

Ээктир басып койгун сүзөр, хат-даа хап тур... Ээвис кайдал? Чүнү манап олурарыл?

Андазынга ийи холун туда салгаш, Арыкталган дилиндектеп басыпкаштын,

Өскелерден дора кылдыр үнген бис бе? Өөр-демниг баш тыртпайн барган бис бе?

Хөөнзүргей ырлаар үнү чиде берген, Кестүг-кестүг карактары имистелген.

Чок! Бис өскелерден дудаваан бис – Чокпак, сырый биек четчип бышкан тур бис...

Очулгазы Ст. Сарыг-оолдуу.

Тыва Республиканың Төп соңгулда комиссиязының ДОКТААЛДАРЫ

Тыва Республиканың Чазак Даргазының соңгулдарының талазы-биле Таңды кожунунуң девискээр соңгулда комиссиязын тургузар дугайында
2002 чылдың январь 15 № 83/352

Кызыл хоорай

«Россия Федерациязының хамаатыларының соңгуур эргелеринин кол магадылалдарының болгаш референдумга киржир эргелер дугайында» Федералдыг хоойлунун 23 чүүлүнүн 2 болгаш 5 пунктуларынга, «Тыва Республиканың Чазак Даргазының соңгулдарының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунун 15 чүүлүнге дүүштүр база соңгулда каттыжышкыннарындан, соңгукчуларның ажылдап, чурттап, албан эрртирип, өөренип турар черлеринден келген саналдарга үндезилээш, Тыва Республиканың Төп соңгулда комиссиязының доктаадыры болза:

1. Тыва Республиканың Чазак Даргазының соңгулдарының талазы-биле Таңды кожунунуң девискээр соңгулда комиссиязының составын бадылаар эргелиг 9 кежигүннүг томуйлаар:

Бен Сергей Владимирович, 1971 чылда төрүттүнген, Таңды кожунунуң шериг комиссары, ажылдап турар чери депшиткен;

Доржу Ольга Данзытчиевна, 1960 чылда төрүттүнген, Федералдыг почта харылзаазының Таңды район белдирина инструктору, «Чангыс эп-сеткил» партияның ниити-россий хей-ниити организациязы депшиткен;

Медведева Наталья Никитична, 1961 чылда төрүттүнген, Таңды кожунунуң өөренилге килдизинин методиктиг кабинетинин эргелекчизи, ажылдап турар чери депшиткен;

Морозова Галина Степановна, 1945 чылда төрүттүнген, Пенсия фонд эргелелинин улуг төлээзи, ажылдап турар чери депшиткен;

Нурсат Урана Монгушевна, 1963 чылда төрүттүнген, кожунунуң чонну ажылга хаара тудар төвүнүн директору, ажылдап турар чери депшиткен;

Ооржак Оксана Узуровна, 1969 чылда төрүттүнген, кожунун чагыргазының контроль килдизинин эргелекчизи, ажылдап турар чери депшиткен;

Оюн Байлак Менгеевна, 1967 чылда төрүттүнген; Бай-Хаак ортумак школазында өөренилге эргелекчизи, ниити-россияның «Ада-чурт» хей-ниити политиктиг организациязының Тыва девискээр салбыры депшиткен;

Пейливанова Светлана Салиховна, 1988 чылда төрүттүнген, Курстаткомнун кол специализи, ажылдап турар чери депшиткен;

Сапрыгина Людмила Ивановна, 1947 чылда төрүттүнген, суг каналда машинист, РФКП-нин Таңды девискээр салбыры депшиткен;

Тыва Республиканың Чазак Даргазының соңгулдарының талазы-биле Эрзин кожунунуң девискээр соңгулда комиссиязын кежигүннерин томуйлаар дугайында
2002 чылдың январь 15 № 83/352

Кызыл хоорай

«Россия Федерациязының хамаатыларының соңгуур эргелеринин кол магадылалдарының болгаш референдумга киржир эргелер дугайында» Федералдыг хоойлунун 23 чүүлүнүн 2 болгаш 5 пунктуларынга, «Тыва Республиканың Чазак Даргазының соңгулдарының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунун 15 чүүлүнге дүүштүр база соңгулда каттыжышкыннарындан, соңгукчуларның ажылдап, чурттап, албан эрртирип, өөренип турар черлеринден келген саналдарга үндезилээш, Тыва Республиканың Төп соңгулда комиссиязының доктаадыры болза:

1. Тыва Республиканың Чазак Даргазының соңгулдарының талазы-биле Эрзин кожунунуң девискээр соңгулда комиссиязының составын бадылаар эргелиг 9 кежигүннүг томуйлаар:

Бюрюжап Рада Сояновна, 1970 чылда төрүттүнген, кожунунуң төп эмнелгезинде эмчи сестрары, ажылдап турар чери депшиткен;

Доржу Анатолий Кыргысович, 1988 чылда төрүттүнген, кожунунуң Федералдыг район судунун администратору, «Чангыс эп-сеткил» партияның ниити-россий политиктиг хей-ниити организациязының Тыва девискээр организациязы депшиткен;

Самбуу Бииза Лопсановна, 1947 чылда төрүттүнген, кожунунуң чонну ажылга хаара тудар төвүнүн инструктору, РФКП-нин ук кожунда организациязы депшиткен;

Кандан Раиса Конгуровна, 1982 чылда төрүттүнген, Эрзин суурда уругларның уран чүүл школазының директору, кожунунуң культура килдизи депшиткен;

Кара-оол Халарбаа Сааевич, 1939 чылда төрүттүнген, кожунун чагыргазының оргажыл эргелелинин начальниги, ажылдап турар чери депшиткен;

Ондар Светлана Соян-ооловна, 1956 чылда төрүттүнген, пенсия фонд эргелелинин улуг төлээзи, ажылдап турар чери депшиткен;

Оюн Валентина Самбиевна, 1953 чылда төрүттүнген, кожунунуң күш-ажыл, социал-хөгжүлдe эргелелинин начальнигинин оралакчызы, ажылдап турар чери депшиткен;

Оюн Оолак Санчатович, 1946 чылда төрүттүнген, орук-септелге-тудуг уастогунуң ажылчыны, «Ада-чурт» ниити-россий политиктиг хей-ниити организациязының Тыва девискээр салбыры депшиткен;

Самыя Людмила Наминдоревна, 1961

чылда төрүттүнген, түр ажылдавайн турар, Эрзин суму чагыргазы депшиткен.

Тыва Республиканың Чазак Даргазының соңгулдарының талазы-биле Өвүр кожунунуң девискээр соңгулда комиссиязын томуйлаар дугайында
2002 чылдың январь 15 № 83/355

Кызыл хоорай

«Россия Федерациязының хамаатыларының соңгуур эргелеринин кол магадылалдарының болгаш референдумга киржир эргелер дугайында» Федералдыг хоойлунун 23 чүүлүнүн 2 болгаш 5 пунктуларынга, «Тыва Республиканың Чазак Даргазының соңгулдарының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунун 15 чүүлүнге дүүштүр база соңгулда каттыжышкыннарындан, соңгукчуларның ажылдап, чурттап, албан эрртирип, өөренип турар черлеринден келген саналдарга үндезилээш, Тыва Республиканың Төп соңгулда комиссиязының доктаадыры болза:

1. Тыва Республиканың Чазак Даргазының соңгулдарының талазы-биле Өвүр кожунунуң девискээр соңгулда комиссиязының составын бадылаар эргелиг 9 кежигүннүг томуйлаар:

Айдын-оол Айлаң Маадырровна, 1966 чылда төрүттүнген, Өвүр библиотека системазында библиотекары, кожунунуң культура болгаш кино килдизинин коллективи депшиткен;

Амылган Анатолий Канович, 1956 чылда төрүттүнген, кожунда электрелиг харылзаа белдиринде монтер, ажылдап турар чери депшиткен;

Бүрбүжеп Ульяна Шыдыраевна, 1975 чылда төрүттүнген, уругларның уран чүүл школазында башкы, ажылдап турар чери депшиткен;

Донгак Кежик Васильевич, 1972 чылда төрүттүнген, ОБЯ-нын күрүнеинин өртке удур албанының Өвүр кожунун талазы-биле эргелелинде өрт өжүрүкчүзү;

Куулар Сергей Оолакович, 1956 чылда төрүттүнген, түр ажылдавайн турар, чурттап турар черинин соңгукчулары депшиткен;

Монгус Николай Чолдак-оолович, 1946 чылда төрүттүнген, кожунунуң өөренилге килдизинин специализи, ажылдап турар чери депшиткен;

Сат Көк-оол Бюрбюевич, 1942 чылда төрүттүнген, пенсионер, Хандагайты суму чагыргазы депшиткен;

Сат Сайдаш Арат-ооловна, 1978 чылда төрүттүнген, ТР-ниң Саң яамызының Өвүр кожунун талазы-биле эргелелинин специализи, ажылдап турар чери депшиткен;

Тюлош Степан Кенденович, кожунун чагыргазының оргкилдизинин эргелекчизи, ажылдап турар чери депшиткен.

Тыва Республиканың Төп соңгулда комиссиязының даргазы Н.А. ОНДАР.
Тыва Республиканың Төп соңгулда комиссиязының секретары Л.Ы. КАРА-САЛ.

2002 чылдың март 17-де Тыва Республиканың Чазак Даргазының соңгулдарының талазы-биле Чаа-Хөл кожунунуң девискээр соңгулда комиссиязын томуйлаар дугайында
2002 чылдың январь 15 № 83/354

Кызыл хоорай

«Россия Федерациязының хамаатыларының соңгуур эргелеринин кол магадылалдарының болгаш референдумга киржир дугайында» Федералдыг хоойлунун 23 чүүлүнүн 2 болгаш 5 пунктуларынга, «Тыва Республиканың Чазак Даргазының соңгулдарының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунун 15 чүүлүнге дүүштүр база соңгулда каттыжышкыннарындан, соңгукчуларның ажылдап, чурттап, албан эрртирип, өөренип турар черлеринден келген саналдарга үндезилээш, Тыва Республиканың Төп соңгулда комиссиязының доктаадыры болза:

1. Тыва Республиканың Чазак Даргазының соңгулдарының талазы-биле Чаа-Хөл кожунунуң девискээр соңгулда комиссиязының составын бадылаар эргелиг 9 кежигүннүг томуйлаар:

Апьян Саяна Далай-ооловна, 1966 чылда төрүттүнген, Чаа-Хөл кожунун талазы-биле Федералдыг казначействонун килдизинде специалист, ажылдап турар чери депшиткен;

Баазакай Зоя Тюлюшовна, 1954 чылда төрүттүнген, «Чодураа» ясли-садта кижидикчи, ажылдап турар чери депшиткен;

Белек Чажытмаа Савельевна, 1949 чылда төрүттүнген, уругларның сүт кухнязының эргелекчизи, «Ада-чурт» ниити-россий политиктиг хей-ниити каттыжышкынының Тыва девискээр салбыры депшиткен;

Дембирел Юлия Кара-ооловна, 1971 чылда төрүттүнген, Ак-Туруг суурда кедээ Культура бажының директору, ажылдап турар черинин соңгукчулары депшиткен;

Дугар-Сюрюн Овод Михайлович, 1962 чылда төрүттүнген, Чаа-Хөл суурда сайгарлыкчы, «Чангыс эп-сеткил» ниити-россий хей-ниити организациязының Тыва девискээр салбыры депшиткен;

Олчамай Валентина Дашовна, 1960 чылда төрүттүнген, кожунунуң чагыргазында керектер эргелекчизи, РФКП-нин девискээрде салбыры депшиткен;

Ондар Валентина Стан-ооловна, 1956 чылда төрүттүнген, Чаа-Хөл ортумак школазында башкы, ортумак школаның коллективи депшиткен;

Токаш-оол Шолбан Хурунаевич, 1964 чылда төрүттүнген, Куртехайгаарал инспекциязының начальниги, кожунун чагыргазының коллективи депшиткен;

Хүргүл-оол Светлана Ховалыговна, 1958 чылда төрүттүнген, коммунал ажыл-агыйының ажил-агыйлар аразының бүдүрүлгезинин бухгалтери, ажылдап турар чери депшиткен.

«ШЫН» СОЛУННУ ДАМЧЫШТЫР

Дииң, шээр мал, ангор өшкү, чылгы мал, сарлык дүгтерин, аът, сарлык кудуруктарын улуг өртекти биле доктаамал хүлээп ап тур бис.
Адреси: Чадаана хоорай, Набережная 12/2.

ХУУДА ЧАРЛАЛ
«Гашня» чоогунда чангыс ерээлдинг, эки киди кылдыганын квартираны хоррай төвүнде шак-ла ыңдыг квартирага орнап тур мен.
Телефон: 3-34-12 (ажыл үезинде).

Беш уругнуң болгаш уйнуктарының ынак, эргим авазы, кырган-авазы **Бичири-Кыс Баяновна Сарыларны** сөөлгү орукче үдээринге материалдыг болгаш моральдыг дузаны көргүзүп, бистиң кажыыдалывысты үлешкен Чыргак суму чагыргазында, школа коллективинге, төрелдеривиске, суурнунуң чонунга четтиргенивисти илереттивис.

Сүге Салчакович Чанзанны сөөлгү орукче үдээринге киржип, бистиң кажыыдалывысты үлешип, материалдыг болгаш моральдыг дуза чедирген чонувуска, кудаларывыска, эш-өөрүвүске четтиргенивисти илереттивис.
Чанзанның өг-бүлезинден.

Хову-Аксы суур.

Бистиң эргим оглуvus, дунмавыс **Роллан Сүгеевич Сандикты** сөөлгү орукче үдешкен кудаларывыска, оглуvus өөрүнге, төрелдеривиске, келген чонга четтиргенивисти илереттивис.

Эрзин кожун.

Чоок кижилери.

Республиканың Дайынның болгаш күш-ажылдын хоочуннар чөвүлели ТАР шеринин дайынчызы чораан күш-ажылдын хоочуну
Өпей Чыргалович ХЕРТЕКИН
82 харлап бар чорааш мөчээни-биле өг-бүлезинге, уругларынга, чоок төрелдеринге ханы кажыыдалды илередип тур.

ШЫН Кызыл хоорай, Красноармейская, 100, Индекс 667000.
ТУРГУЗУКЧУЛАРЫ: Тыва Республиканың Чазак болгаш «Шын» солун редакциязының коллективи.
Кол редактор Светлана МОНГУШ.
РЕДАКЦИЯ КОЛЛЕГИЯЗЫ: К. Сат, Е. Монгуш, Ч. Монгуш, А. Монгуш, С. Хертек, Т. Хертек.

РЕДАКЦИЯНЫҢ ТЕЛЕФОННАРЫ:
Кол редактор — 3-43-34, кол редакторнун оралакчызы — 3-33-91.
КИЛДИСТЕР:
Ниитилел-политиктиг килдис — 3-39-15, үлетпүр болгаш медээлер килдистери — 3-34-98, компьютер эрээли — 3-36-82, бухгалтерия — 3-41-16;
Солун келбейн барганда, дараазында телефонче долгаар: 3-14-94.

Солунну «Шын» солун редакциязының компьютер төвүнге өрзэн болгаш чыскааган. Неделяда үш катап үнер. Хемчээли 2 парламал ама.
Тираж 5646.
Чагыг 7.

АГАР САНЫВЫС: № 40703810406/00010000 АКБ ОАО Банк «Тувакредит», Кызыл ИНН—1701008465; корр сч 30101810600000000029 БИК 049304729.
Солун Россия Федерациязының Парлалга болгаш массалыг информация чепсектеринин талазы-биле хоойлуудулугазының чорудулузынга контроль болгаш бүрүткелинин Тыва девискээр эргелелинге бүрүткеттинген.
Бүрүткеттирген дугаары — Т-00007. ТР-ниң парлалга болгаш информация күркүмтединин типографиязынга парлаан. (Кызыл, Шетинин-Кравченко, 1).
Солунда парлаттыганын материалдарның авторларының бодалдары редакциянын туружу-биле дүүшпейн барып болур. Айгыттыганын саннары болгаш өске-даа фактылары, дыңнадыгылары дээш авторлар боттары харыйлаар.